

36

1931
 KOLOZSVÁRI M. KIR. GAZDASÁGI AKADEMIA
 KÖNYVTÁRA

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL IV

Nr. 10

11

MARTIE

1933

În acest număr: *Granițele de Octavian Goga*; *Strigon, poezie de Octavian Goga*; *Farsa naționalizărilor de I. Constantin*; *Adio de Septimiu Popa*; *Te-ai dus, și azi ca totdeauna poezii de Gh. Rotică*; *Un manifest miraculos de Alex. Hodoș*; *Propaganda sectară de Ștefan Jianu*; *Acordul opoziției de Moise Nicoară*; *Viața literară: „Teatrul românesc de astăzi” de al. a. h.*; *Gazeta rimată: Romanța rușine de Mimosa Pudica Blasiensis*; *Însemnări: Naționalizarea, Problema maghiară, D. Sever Bocu desminte, Competența literară, Turneele artistice.*

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA : PIAȚA CUZA VODĂ NO. 16

© BCUCluj

Țara Noastră

Granițele

Un bătrân cărturar ardelean, muncit și el de clocotul zilelor schimbate, îmi vorbea deunăzi cu glasul răspicat și rar...

— Eu, spunea simpaticul moș, cu cei șaptezeci de ani ai mei sunt ca o punte veche așternută de asupra vremii. Peste sufletul meu au trecut multe, toată goana poporului nostru în drum spre unire. Pitit aici în colțul meu am deschis ochii sub urmele proaspete ale iobăgiei și de atunci până astăzi, zi cu zi, am urmărit povestea întreagă: dela unirea principatelor până la intrarea în Budapesta, dela slovele chirilice din „Foaia Duminecii” a lui Barac pînă la Monitorul Oficial al României întregite... Sunt, cum vezi o scorbură bătrînă, în care-au suflat toate vînturile...

Moșneagul părea că se uită departe peste capul meu și zîmbetul lui potolit îi lumina în barbă ca un strop de jar într-o cădelniță de argint.

— Am fost un neam plin de vlagă, pușini vor mai fi ca noi care în veacul din urmă s’au scuturat de sărăcie și umilință. Ne-au omorît însă totdeauna granițele. Ca prin niște chingi de fier în jurul unui trup dornic să crească, noi am fost strînși și la mijloc și la încheieturi. Granițele dor, granițeleucid. O graniță nouă pe suprafața unui popor a însemnat totdeauna o moarte nouă. Toți cuceritorii care-au împlîntat un nou stîlp de hotar în tulpina unei nații sunt călăii care-au bătut un piron în carne. Nu că au oprit o scurgere normală de energii de la un capăt la altul, dar au turnat otravă în bucașile dărăburite și le-au înveninat. Uită-te la noi: în principatelele dunărene granițele de odinioară însemnau otrava turco-grecescă, în Bucovina zodia nemților, peste Prut zăpăceala moscovită, aici miasme ungurești. Bietul trup ciungărit tot veacul al nouăsprezecelea a zvîcnit la granițe, ca la niște rane coapte care vreau să spargă. Fiorii unității ardeau pe dedesupt și în măsura în care se deschideau punctele de

graniță, pe spărtură fășnea dintr'o parte într'alta fluidul nevăzut și prindea rădăcini... Așa s'a plămădit de pildă unitatea noastră literară din ultimele decenii: unde de foc furiașate pe spărturile de granițe... Din nenorocire însă cursul otrăvilor într'un organism e mult mai lung și mai primejdios. Piroanele s'au smuls, crucificatul s'a ridicat în picioare, dar veninul i-a rămas. Toate părțile alipite ale României de azi pățimesc înaintea de urmele granițelor, ca de-o năpraznică boală de adolescență. După hora unirii pe care am jucat-o cu toții cu egală frenezie, întorși pe la vetrele noastre, ne scutură pe fiecare frigurile de demult, virusul din copilărie își face de cap...

— Da, da, — urmă bătrînul cu putere, — granițele trăiesc încă și se încurcă în drumurile noastre la tot pasul. Stâlpii au căzut și la Predeal și la Orșova și la Ungheni. Au dispărut și straja de ieri și pajurile străine. Granițele însă stăruiesc mai departe, perfide și imperceptibile, pulverizate în cuvinte, ascunse după glume ori după gesturi, șgulite după teorii politice ori scofînd capul din retorica adunărilor de popor, pretutindeni pe teritoriul neamului care s'a unit, cele patru granițe istorice într'o permanentă colaborare morală se opun consolidării noastre de stat. Un cortegiu nesfîrșit de spectri și umbre se târește pe urma lor, fără a face parte din adevărurile organice ale patrimoniului comun, dar pururea prezent, ca un blestem de cununie, de cîte ori un spirit nivelator, clădind pe-o temelie unitară, ar vrea să ne strîngă mai aproape...

Cuvintele liniștitului analist erau interesante cu judecata lor care pătrundea aspră în tainele unei căsnicii și desvălea parcă enigmatul unui alcov. El le rostea senin, cu accentul de siguranță al gîndurilor împlinite.

— Eu mă uit în sufletul meu, din care o viață întreagă am a lungat toate sugestiunile statului dușman, cu îndărătnicia cu care dai afară muștele din odaie în dricul verii. Am fost din tinerețe acolo în satul meu un chinuit anonim al ideii naționale și mi-am supus mintea la un proces strașnic de eliminare a tot ce e strein. M'am desfăcut în mod conștient de zestrea intelectuală de aici și-am fost de cînd în minte un tribut ar al Bucureștilor. De-acolo îmi veneau cărțile, îndemnurile și toată puzderia mea de visuri. Ei bine, cu toate acestea, acum după unire, după contactul direct cu țara, eu văd în fiecare clipă, că în toate îndeletnicirile mele este o notă particulară, un aspect local pe care nu-l pot armoniza cu echivalentul de peste munți. Nu mai vorbesc de înfățișările ciudate ale fraților mei dela Nistru sau de felul de-a gîndi bunăoară al unui fruntaș de-al clerului nostru din Cernăuți, la dinșii stigmatul istoriei îmi apare mult mai evident și mai supărător. Dar mă opresc la spiritul curent al vechiului regat pe care l-am atras totdeauna în raza gîndurilor mele. Crede-mă, simt poticniri la tot pasul. Sunt granițele care-au fost mai tari decît plivirea mea de toate zilele și s'au legat de mine în cursul vremii ca praful de haina călătorului...

Bătrînul mișca dumerit din cap sub farmecul amintirilor...

— Știi, că eu n'am fost la București, decît de două ori în viață.

Odată la nouă sute șase, cînd cu expoziția și acum două luni în urmă într'o chestie la minister. În amîndouă călătoriile m'am uitat împrejur și mi-am judecat sufletul. La nouă sute șase, firește, granițele dureau ca un cuțit înfipt în spate. Nu jandarmul dela Predeal cu penele lui de cocoș și cu brutalitatea lui oficială, dar aierul dimprejurul nostru, atmosfera de pușcărie pe care ne-o da granița. Toate acestea nu mai sunt acum, nota violentă s'a dus. Dar și în drumul meu de deunăzi resimțeam valurile postume ale despărțirii. Mă urmăreau la toate plimbările mele din București. Fără să vreau imaginile streine ale stăpînirii de ieri, ecouri întîrziate din capitala de pe malul Dunării, obiceiuri de ale administrației ungare, reminiscențe din codul civil austriac, știu eu, o rețea întregă de fire nevăzute îmi încîlcea creurul în biroul de minister cînd așteptam rezultatul petiției...

Moșneagul m'a privit în ochi cu duioșie și mi-a pus mîna părintește pe umăr.

— Eu nu mai am multe de zis pe lumea ăsta. Generația mea e cu un picior în groapă și pleacă cu multă împăcare în suflet. Cu cât mai depărtate sunt pe seama noastră ecurile trecutului, cu atât satisfacția morală e mai copleșitoare. Noi am văzut dărămarea granițelor externe și e destul atît. Dacă aș putea însă să las un testament, pentru cei care veniți în urma noastră, atunci v'aș zice să nu vă închipuiți că granițele lăuntrice nu mai sunt, că granițele sufletelor s'au sfărmat și primejdia lor nu mai amenință. Luați seama, cînd se dărîmă o casă veche, credința populară spune că vechiul locatar mai revine noaptea și se plimbă pe ruinele ei îngrozind pe noul stăpîn cu suflarea lui de stafie. Dacă vreți să aveți odihnă trainică în casa zidită cu atâtea jertfe, atunci cu legi, cu instituții, cu rugăciuni și cu tămăie, cu ce veți crede voi, siliți-vă să alungați, cât mai degrabă strigoiile trecutului: *omorâți granițele...*

* * *

Moșneagul care-mi ținea acest limbaj de sinceră auto-analiză cu intuiția experienței lui vede limpede miezul lucrurilor.

Toată frământarea largă care face din România nouă un furnicar de agitate pasiuni se reduce la constatările lui. Pe solul național întregit în care pătura țărănească prezintă unica armonie de ansamblu, clasa diriguitoare, crescută la adăpostul civilizațiilor străine și-ale unor orânduirii de stat cu totul deosebite, se înfățișază în cele patru provincii cu stigmatul fatal al originii, susținând astfel un particularism sufletesc, un penibil ferment de desagregare, moștenirea granițelor de ieri care dă aspectul unei psihologii de mozaic îndrumării noastre de stat. La dreptul vorbind această confuziune a elementelor disparate, lupta surdă între granițele de odinioară, incursiunile reciproce în domeniile moștenite sunt motivul de căpetenie în tulburările noastre.

Granițele se perpetuiază cu toată puterea formidabilă a inerției și diriguiesc mentalitatea simplistă a maselor. Nu e numai o întîmplată că până mai alaltăieri un partid politic cu oameni în toată firea

se agită subțochii noștri, trudindu-se să ridice la rang de doctrină nenorocirea istoriei noastre. Sociologul de mâine când va cumpăni acest proces de reintegrare sufletească, urmărind boala o va esplica în toate fenomenele ei și va stârni, poate, hazul contemporanilor cu multe învolburări tragice de astăzi. Până atunci însă granițele își mențin ravagiile lor, făcându-ne să pățimim de ele mai mult ca de toate capricioasele friguri valutare. Nenorocirea însă vrea ca această îngrădire de orizont care e firească pentru judecata mulțimii să fie hotărâtoare aproape pe toată linia și la cei mai de seamă din conducătorii politici ai țării. Consecința e că și politica e strivită în patul lui Procruste al vechilor granițe. Omul politic din Cluj se oprește cu soluțiile lui la Predeal într-o vreme când și conducătorul din vechiul Regat și-a statornicit raza de gândire între Predeal și București.

Moșneagul meu avea dreptate: să omorăm granițele.

Operația aceasta însă n'o vor putea îndeplini decât spiritele largi, care reprezintă sinteza integrală a neamului, acei primeniți ai istoriei noastre în al căror suflet trecutul s'a topit, elaborând din energiile colective ale noului stat formulele salvatoare.

OCTAVIAN GOGA

Strigoi

Case putrede, bătrâne
De rușine și păcate
Case negre dărâmate
După voi ce mai rămâne?

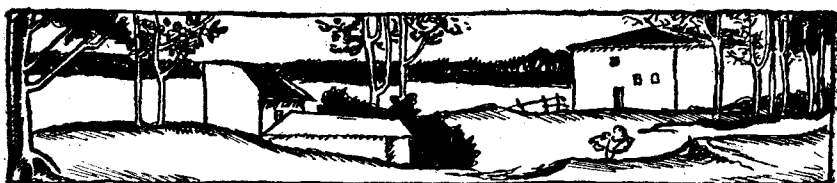
Sunt strigoi din vechime
Prinși în var și'n cărămidă
Să-i alunge, să-i ucidă
Nu e'n stare încă nime...

Cu rășuflete de ură
În scrâșnirea lor flămândă
Ei se 'nșirue la pândă
Pe la ori ce cotitură.

Ori și cât de înainte
Noi împingem carul vieții,
Ei stropesc în ochi drumeții
Cu țărână din morminte.

Stați cu mâinile-amândouă
Meșteri mari în apărare,
Căci strigoi cu mic cu mare
Vor să strice casa nouă...

OCTAVIAN GOGA

Farsa naționalizărilor

— Cazul fabricii Renner —

Dacă uneori e admisibilă consolarea — motivată sau nemotivată — că țara noastră nu se poate consolida din cauza repercusiunii ce o au asupra ei marile probleme mondiale, aceasta nu mai poate avea loc în chestiunile de ordin absolut intern, cari depind exclusiv de sinceritatea și capacitatea guvernanților noștri. Nu există, de pildă, nici o scuză în ce privește administrația și comunicația țării noastre, cum nu există nici pentru neglijența și stânjenirea producției în toate ramurile vieții noastre economice. Acestea sunt probleme cari își au cauzele înlăuntrul hotarelor țării noastre, cum tot aici ar trebui să se găsească și remediile potrivite. Neglijența este cu atât mai condamnată, cu cât ea s'a înstăpânit pe un teren unde toate guvernele, toate parlamentele și întreaga opinie publică românească ar trebui să urmeze continuu și metodic aceiași cale. Noile frontiere s'au fixat nu numai ca să dea de lucru comisiunilor internaționale de delimitare și pentruca grânicerii noștri să facă străjă, ci pentruca înlăuntrul acestor linii români să fie elementul preponderant în raport cu numărul său, sub toate aspectele vieții.

Marea operă a reintegrării elementului românesc a început cu reforma agrară votată de guvernul Averescu și ni-se pare că cu aceasta s'a și sfârșit. Dar opera aceasta, oricât de dureroasă ar fi fost pentru cei cu drepturi tradiționale, ea trebuia considerată abia ca un prim început. Sunt atâtea domenii pe acest pământ locuit de români, unde aceștia nu au fost încă împroprietăriți, cari formează tot atâtea cetățui de sentimente și interese, nu numai streine de statul nostru, ci direct primejdioase chiar pentru hotarele acestuia.

Pentru o politică conștientă de stat, după reducerea capitalului latifundiar trebuia să urmeze numai decât naționalizarea capitalului industrial și bancar, care, deși nu este stăpân pe pământul țării, dar e stăpân pe produsele acestuia. Adevăratele roade ale hărniciei poporului nostru le culeg nu fii lui, ci capitalul industrial și bancar,

prin transformarea și comercializarea produselor sub toate aspectele multiplelor necesități ale vieții moderne. Această de a doua producție urmează o cale cu totul necunoscută ca și cum s'ar întâmpla în afară de hotarele țării noastre. Tot așa, de necunoscută rămâne și întrebuințarea enormelor beneficii ce se realizează. Cu deosebire în Transilvania trebuie să ne intereseze această chestiune, unde zi cu zi se semnalează efecte din cele mai îngrijorătoare și pe cari, ne îndoim a-le putea para exclusiv cu paza dela frontieră.

Naționalizarea reală a capitalului industrial și bancar, se impune cu aceiași impetuozitate ca și reforma agrară. În unele state aceasta chiar a premers reformei agrare. În privința aceasta am putea lua exemplu dela vecinii noștri sârbi, cari, fără multă bătaie de cap, au rezolvit problema naționalizării, scurt, energic și radical. În cuprinsul Iugoslaviei nu vom găsi nici o firmă, nici o întreprindere cu capital exclusiv strein și, deci, nici cu interese streine. La noi e tocmai invers.

Partidele noastre politice nu au fost în stare să se ridice până la o asemenea înălțime și să atace sincer și demn această vitală problemă a țării. Partidul liberal s'a mulțumit să lanseze anumite legende ademenind pe cei „iubitori de țară“ ; încolo el nu a găsit nici pragul propriei sale case. Cu lozinca naționalizării pe buze, liberalii fac ce fac în familie, înlăuntrul unor ziduri ce se clatină, din care, nouă, lume din afară se prezintă o nouă noțiune, numită : *liberalizarea*.

Dar omenia, bunul simț al poporului nostru, respinge hotărât aceste apucături. Deși încrezător în legende, el este accesibil numai legendelor populare, create de el însuși. Legendele fabricate la Moscova, sau la ghișeurile Băncii Românești vor găsi urechi surde.

Ceeace pare a-l fi ademenit, pe o clipă, este teoria partidului național, cea mai necunoscută, dealtfel ca program de guvernare. Tot ceeace cunoaște țara din „programul“ acestui partid (în afară, bineînțeles de celebra guvernare a Consiliului dirigent), sunt cele patru vagi principii anunțate cu fiecare expozeu: solidaritate națională, democrație sinceră, naționalism fără șovinism și dreptate socială. Deși de ani de zile bat țara în lung și lat, nu am avut fericirea să cunoaștem mai de aproape sensul acestor mari principii, cari — pe semne — formează însăși chintesența partidului. Neputându-ne lămuri din potopul vorbelor, am urmărit cu atențiune faptele, mult mai prețioase decât orice teorii sau program. Ne vom năzui să le grupăm, rând pe rând, sub cele patru principii de mai sus. Deocamdată ne vom ocupa de *Naționalizarea* partidului național. În special vom arăta valoarea celor patru principii în lumina faptelor dlui Alexandru Vaida Voevod, cel mai neînfricat apărător al naționalismului, al democrației și al dreptății sociale.

Depozitar al unor asemenea calități extraordinare și ajutat de un temperament — căruia în alte țări s'ar zice mai mult decât combativ — d-l Vaida Voevod anatemizează pe oricine care ar cuteza să i-se împotrivescă. Dsa refuză să participe și la cel mai mare praznic al neamului, la încoronarea celui dintâi rege al tuturor românilor, de dragul naționalismului și al democrației. Argumentele și-le procură

alternativ, când dela nemți — cum e lozinca cu consecvența bouului spusă de Bismark, — când dela unguri, dela cari, se zice că ar fi moștenit o mare doză de temperament.

La adăpostul celor patru mari principii, d-l Vaida rostește discursuri și dă interview-uri de cari trosnește biata țară românească în toate încheieturile. Presa bucureșteană, susținută de capitalul internațional, așteaptă cu răsuflarea oprită să audă ce va spune dl Vaida Voevod, pentru ca să le transmită „urbi et orbi“.

Auzindu-le toate acestea, cum nu ar face moarte de om bietul alegător dela Sasca sau dela Ighiu?... Cum să nu se emoționeze oare, când și „ciocoi, grecoteii, bulgăroii și țigani“ dela București încă s'au dat bătuți; unii au fuzionat cu dl Vaida, alții se apără la dispărare de nemilosul Țepeș Vodă al Ardealului.

Numai noi, o seamă de oameni nepoliticoși nu vrem să-i știm de frica Voevodului. Ne luăm, deci, sarcina să arătăm cum se comportă dl Vaida, acasă, în Ardeal. Prima etapă în turneul nostru va fi orașul Cluj, de unde se zice că bateriile naționale au reușit să tragă până dincolo de Predeal.

Dl Vaida Voevod ne face destul de des plăcerea de a-l vedea în Cluj. Vine la toate ședințele celor o sută și la toate consiliile de administrație, cari au reclamat concepția sa politico-economică. Cu deosebire e activ la fabrica „Renner“, atât de cunoscută clujenilor. Dar fiindcă nu suțem citiți numai în Cluj vom arăta ce este această fabrică și care este rolul dlui Vaida la această întreprindere.

Fabrica de piele „Renner“, este cea mai mare fabrică de acest soi din Ardeal, cu un capital nenaționalizat. În 1915 era o modestă întreprindere cu 200 mii coroane. În cursul războiului și pe vremea Consiliului dirigent a realizat câștiguri enorme, încât și-a putut mări capitalul la suma extaordinară de 20 milioane.

Naționalizarea reală a acestei întreprinderi trebuia să se facă prin cointeresarea a cel puțin 11 milioane capital românesc. În loc de aceasta dl Farkas Mozes, directorul general și deținătorul a celor peste 80 mii de acțiuni ce-a făcut? Pentru a evita naționalizarea efectivă, a naționalizat Consiliul de administrație, cooptând patru români rezervându-le un număr de acțiuni fictive și câte 30—40 mii lei onorar anual, cu diurnele convenite. Căci, presupunând că aceștia ar fi cumpărat acțiuni în mod efectiv ar urma ca cei patru membri români să dețină un capital de 11 milioane, presupunere ce i-ar face și pe dânșii să protesteze, nu numai noi.

Consiliul de administrație romanizat se compune astfel: Anchauch Bóros, *Desila*, dr. Dobay, Engel, Farkas Iozsef, dr. Farkass Mozes, Hojdu, dr. *Hațieganu*, Hecht Dezső, Hecht Richárd, Magyar, dr. Pop, Renner Emil, Renner Frederic, Szana Zsigmond și dr. *Alexandru Vaida Voevod*.

Iată-l deci, pe d-l Vaida, neînfricatul naționalist și sincer democrat alături de Szana Zsigmond din Timișoara, sub a cărui putere economică geme întreg Banatul și alături de Farkas Mozes care dă tonul în politica minorității din Ardeal, în fruntea unei întreprinderi

care a dat adăpost funcționarilor maghiari cari au denegat depunerea jurământului de fidelitate statului român.

Tot fabrica „Renner“ este susținătoarea gazetei maghiare din Cluj, *Keleti Ujság*, punând astfel puterile ei financiare de întreprindere industrială, în slujba luptei de rasă a ungarilor din Ardeal.

Astfel fiind, de unde curajul de voinicie al d-lui Vaida, de a face pe moralizatorul vieții noastre publice, stând în acelaș timp în fruntea unei întreprinderi despre care bine știe că nu s'a conformat exigențelor statului român, nici în ceea ce privește capitalul, și nici spiritul ce se cultivă. Opinia publică trebuie să știe ce acțiuni acopere d-l Vaida cu autoritatea sa de fost prim-ministru al țării, mai ales pe terenul atât de mult trâmbițat al naționalismului și democrației. Din nenorocire Ardealul naiv i-a ascultat până acum vorbele. Incurând îi va examina însă și faptele.

Noi ne vom face datoria de a continua turneul început.

I. CONSTANTIN

Adio!

Mă afluam în restaurantul unei gări, lovia-mă masa cu degetele și din când în când aruncam câte-o privire către masa vecină. Acolo era ea, își sorbia cafeaua și câte odată... ni-se întâlneau privirile. O contemplam, îi urmăream mișcările și mă întrebam: e ea, ori nu e ea?

După-ce își isprăvi dejunul, își încrucișă mâinile și mă fixă prelung.

— Nici nu mă mai cunoști, nu cumva? — îmi zise apoi zâmbind.
— Sunt eu, chiar eu!

În mai puțin de... o jumătate de moment am fost la masa ei.

— Și eu doamnă, — am zis strângându-i amândouă mâinile, sunt chiar eu!

— Vezi, eu te-am recunoscut, măcar că te-ai schimbat mult! Să nu te superi, dar ai cam îmbătrânit.

— Adevărat, doamnă! Sunt cu cinci-sprezece ani mai bătrân ca atunci. Dar la d-ta, aceiași ochi, aceleaș sprâncene, acelaș păr, aceiași dinți.

— Dinții, da, dinții! Îți mai aduci aminte, cum îmi ziceai pe atunci?

M'au cuprins emoțiile și i-am răspuns:

— Da, doamnă îmi mai aduc aminte. Și dacă îmi dai voie, îți zic și acum: frumoasa Rozettă, cea cu dinții ca mărgeanul.

Am făcut-o să râdă și cum râdea, i-se vedeau dinții, ca în vremile acele.

Ne-am spus apoi pe rând itinerarul. M'a întrebat: ce mai fac și cum mai trăiesc? Zâmbetul, cu care și-a însoțit întrebarea mi-a reamintit ultima scrisoare ce-i scrisesem odată, o jalnică scrisoare în care, îi „declaram categoric“ că nu-mi pot închipui viața fără ea.

Iar acum...

— Foarte bine, doamnă! Au trecut cinsprezece ani repede, repede, și mă tem că n'o să trăiesc mult. E atât de frumoasă viața!

— E frumoasă? Hm, — făcu mușcându-și buza din jos cu

Din volumul „Sărutarea cea mai dulce, și alte povestiri“, ce va apare încurând.

dinții cei din sus, — chiar și dacă nu ni-se realizează visurile tinereții?

— Poate, tocmai de aceea...

— Tocmai de-aceea? Ești foarte nostim... Dar spune-mi adevărul: m'ai iubit mult?

— Foarte mult, doamnă și regret, că nu ți-o pot spune asta cu glasul de odinioară.

— Eu nu te-am iubit nici-o țără — mă întrerupse lovind și ea cu degetele în masă. Eu iubeam pe Gheorghită, știi cel cu ochelari negri. Imi plăceau a dracului ochelarii lui. Nu-mi ieai în nume de rău, așa-i?

— Nu, doamnă, — i-am răspuns și am răs cu mare poftă. Doar nici el nu te-a iubit, nici-o țără.

— Așa-i! Am avut aceeaș soartă și poate aceleaș suferinți. Dar spune-mi: mai scrii și-acum poezii?

— Nu doamnă! De boala asta m'am vindecat de-atunci, radical și definitiv...

— Cred, cred, — făcu clipind șiret din gene. — Ți mai aduci aminte de sonetul ce mi-ai trimis în ultima scrisoare?

— Sonetul acela? L'am uitat. Doar îmi mai amintesc primul vers:

„Amară viață, sunt sătul de tine“

Să știi, cât eram de plouat atunci...

— Imi închipuesc. Ca un curcan, cum se zice. Eu așteptam zi de zi vestea sinuciderii dtale...

— Ai fi plâns, spune-mi?

— Aș fi plâns, desigur și te-aș fi jelit... vre-o săptămână...

— Mersi, doamnă...

— Ar fi interesant, știi? Când bărbatu-meu nu vrea să-mi facă vre-o haină la timp, aș izbi cu piciorul în pământ și i-aș striga: „Pentru mine s'a omorât un om, măi, așa să știi...“

— Regret doamnă, ah, să știi cât regret că n'am putut să-ți fac plăcerea asta... Ți cer scuzele, dar n'am avut vreme să mă sinucid. M'am însurat.

Acum râdea din tot sufletul.

— Râzi și dumneata, — îmi zise văzându-mă că eu nu râd. E așa de bine, când poți să râzi.

— Nu, doamnă, eu nu râd. Nebuniile tinereții nu-s chiar toate de răs.

— Ai dreptate. Să-le lăsăm astea. Câți copii ai?

— Doi, doamnă.

— Eu trei. Să vezi câtu-s de frumoși copii mei.

— Sunt frumoși și ai mei. Iar cât despre număr, după-cum îmi cunosc eu nevasta...

— Nevasta dtale? Mi-ar plăcea s'o cunosc. Descrie-mi-o.

— Să ți-o descriu? Ei, bine: ochi negri, păr negru, sprâncene negre și îmbinate, buze roșii și dinți albi, apoi înălțuță, subțirică, drăguță, etcetera, cu un cuvânt tocmai ca dtă.

— Să știi cum îți sclipeșc ochii, când ți descrii nevasta! Dar e frumoasă? Ia spune-mi.

— E mai fru...

Imi îngheță vorba pe buze și sângele în vine. Instinctiv mi-am ridicat privirile înspre tavan să văd, nu cumva ea se supăra pe mine? M'am recules în grabă:

— E tocmai ca dta de frumoasă.

Acum își mușca buza din sus cu dinții cei din jos.

— Știi că ești nesuferit? Așa erai și atunci, de aceea nu te-am putut iubi. Spune așa, cum vroiai să spui: e mai frumoasă ca mine?

— E tocmai ca dta de frumoasă, — repetai — și ca să schimb vorba am întreat-o și eu: spune-mi doamnă, bărbatul dtale e mai frumos ca mine?

Părea, că anume aștepta întrebarea asta.

— E mai frumos ca dta, îmi răspunse tăindu-mi vorba și aruncându-mi o căutătură triumfală. Dar nu-i așa de îmbătrânit. Știi, eu nu-mi îmbătrânesc bărbatul!

Mi-a năvălit tot sângele în obraz.

— Ești răutăcioasă, doamnă, — era să-i zic, — dar, m'am reținut. Am îngânat totuși:

— Cred, doamnă, va fi mai frumos ca mine, dar mai alb, desigur mai alb. (Chiar și pe mine m'ai îmbătrânit în clipele astea, gândima) și la rândul-mi i-am aruncat și eu o căutătură triumfală.

S'a ridicat ca mușcată de șarpe. Din felul cum își mușca buzele pricepeam, că acum și-le mușcă amândouă, cu amândouă șirurile de dinți. Mi-a întins mână fără să mă privească și mi-a zis cu jumătate glas:

— Adio!

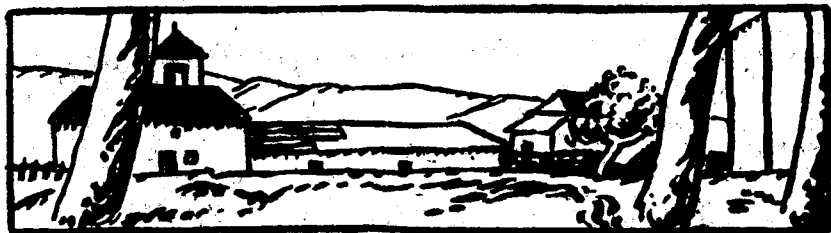
Un „adio“ rece, răutăcios.

A luat-o apoi către sala de așteptare, fără să privească în urmă. Și cum creștea depărtarea, creștea și în sufletul meu convingerea, că asta ne-a fost cea din urmă întâlnire. O să ne mai vedem vre-o dată în viață, să ne vorbim, chiar, dar de întâlnit, n'o să ne mai întâlnim nici odată.

După-ce și-a pierdut urma am șuiert și eu între dinți un tot așa de rece, un ultim:

— Adio!

SEPTIMIU POPA

Te-ai dus

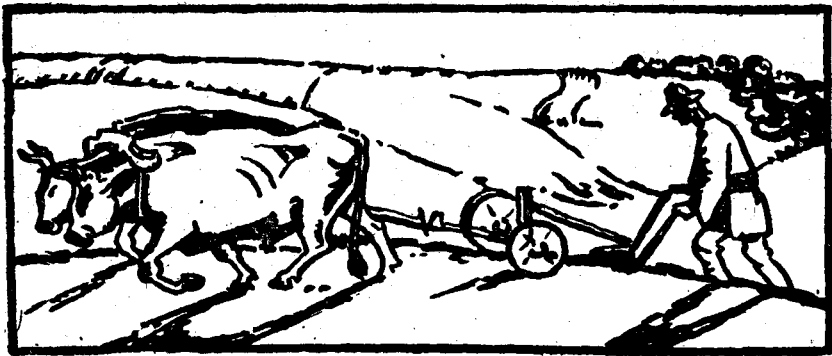
*Cu razele de soare în negrul păr bogat
Și cu parfumul verii în haină adunat
Plecat-ai însoțită de florile pădurii,
De paseri și de toate regretele naturii.
Te-ai dus din munți cu vara, cu 'ntregul ei decor
Ca și mai dulce chipul și mai fermecător
Din pâclele de toamnă să-l văd cum se încheagă.
Te-ai dus și nici-odată făptura-ți mai întreagă
Eu n'o văzui ca'n rama tristețelor ce cad
Pe coasta părăsită, peste păduri de brad.*

Și azi ca totdeauna

*Și azi ca totdeauna ai fost cea vinovată
Iar eu ne'nduplecatul osânditor nebun
Care-am venit cu toată durerea-mi adunată,
Pecetea osândirii pe chipul tău să-ți pun.*

*Și azi ca totdeauna în chipul tău tăcut
Eu știu că judecat-am o vinovată mare,
Și azi ca totdeauna nu știu cum s'a făcut
Că m'am trezit la urmă tot eu cerând ertare.*

G. ROTICĂ

Un manifest miraculos

Partidul național din Ardeal, și cu atât mai puțin anexa sa conservatoare dela București, nu s'a gândit până acum să-și legitimizeze existența în cadrele statornice ale unui limpede și precis program de guvernământ. E o constatare, care nici nu mai are nevoie să fie argumentată cu deamănuntul: ar însemna să ne năpustim asupra unor porți demult deschise în văzul tuturor. Dovada cea mai elocventă o face împrejurarea, în atâtea rânduri repetată, că așa zisul partid național, ori de câte ori i s'a părut că are nevoie de o atitudine doctrinară, s'a refugiat grabnic în dosul celor nouă paragrafe ale hotărârei dela Alba-Iulia, uitând că acestea nu pot înfățișa un punct de diferențiere față de celelalte partide, — (așa se și explică pentru ce se pretinde mereu înscrierea lor în noua Constituție) — și nici nu au altă valoare decât a unor deziderate, în cea mai mare parte înfăptuite, și într'o bună măsură irealizabile. Căci, e cel puțin un anacronism proclamarea solemnă a votului universal, astăzi când această reformă democratică a încetat demult să fie numai o doleanță, și e cu desăvârșire nepotrivit (dar mai ales nesincer) pentru un partid care se intitulă *național*, să afirme că luptă pentru a asigura pe seama minorităților etnice o guvernare autonomă, prin indivizi aleși din sânul acestora...

Gruparea dlui Iuliu Maniu n'are, deci, un program de guvernare. Și cum ar putea să aibă? Intreaga sa aventură politică, dela prăbușirea cabinetului Vaida și până astăzi, a fost o permanentă oscilare între „dreapta” și „stânga” curentelor de opinie existente. Rațiunea sa de a fi a rămas tot timpul regională. Nici unul dintre purtătorii săi de cuvânt n'au năzuit la altceva decât la o reprezentanță exclusivă a „intereselor Ardealului”. Inchipuindu-și că pot menține și pe mai departe o unanimitate de sufragii în acest colț de țară, foștii condu-

cători ai guvernului provincial dela Sibiu (căci, ce altceva era Consiliul dirigent?) își spuneau că vor putea colabora pe rând, cu toate partidele din vechiul Regat. La 1919, în primăvară, au conlucrat astfel cu d. Ion I. Brătianu, — fără să se ivească umbra unei neînțelegeri, — pentru că, în toamnă, să primească, tot atât de bucuros o „mână de ajutor“ dela d. dr. N. Lupu... Pe vremea aceea, un bărbat cu autoritatea dlui Vasile Goldiș făcea în rotonda Ateneului, — unde se țineau ședințele Parlamentului, — apologia Ardealului guvernamental, dovedind patriotica necesitate care cerea ca partidul național să nu cunoască mulți ani de-arândul, drumurile opoziției. Și auditorul său de-atunci, dădea din cap, aprobativ..

* * *

Socoteala a fost bineînțeles, greșită, cum sunt toate socotelele cari se fac numai de acasă... Era foarte greu, într'adevăr, ca partidul național, amestecându-se în vâltoarea luptelor politice și spunându-și cuvântul său în ceea ce privește cârmuirea țării întregi, să păstreze față cu toate partidele din vechiul Regat astfel de relații, încât să poată lega ori când, și cu ori care dintre ele, o durabilă tovarășie. Iată pentru ce, părăsind puterea de-odată cu miniștrii țărăniști, nenorocoșii reprezentanți ai regionismului transilvănean au alunecat repede tocmai înspre povârnișul pe care cu atâta grije doreau să-l evite: acela al unei permanente opozițiuni.

O singură lecție n'a fost însă de ajuns. Aceeaș rețetă, care s'a dovedit nepotrivită în guvernarea țării, a fost aplicată, mai cu furie încă, în lupta sa de mai târziu, deși, de data aceasta despărțit în două tabere, acest partid național nu mai găsea nici măcar motivarea unei solidarități provinciale. Și totuș, iată care a fost temeiul tuturor campaniilor sale de până acum. Dnii Iuliu Maniu și Alexandru Vaida, cel dintâi cu oarecare grije pentru salvarea aparențelor, cel dealdoilea cu o pronunțată notă de provocare, s'au făcut campionii unei concepții de bârlog demult condamnată să piară arătându-se în permanență „gata de a colabora“ cu toate partidele, și ridicând un singur postulat politic: stăpânire exclusivă asupra Ardealului.

În asemenea condiții, într'o vreme când trecea cu tava pertractărilor dela d. Nicolaie Iorga la d. general Averescu și dela d. Al. Constantinescu la d. Ion Mihalache (pentru ce să reîmprospătăm această poveste atât de cunoscută?) — așa-zisul partid național din Ardeal nu putea să se mai gândească la o codificare programatică a „doctrinei“ sale politice; căci, această operă de lămurire ar fi însemnat așezarea sa bine determinată, într'un anumit punct vizibil, în concertul partidelor cari îl înconjurau. Comitetul celor o sută dela Cluj își lăsaș prin urmare, larg deschise pentru orice combinație de chimie guvernamentală, toate valențele sale, așezând de-asupra rudimentarului laborator în care operă, o singură inscripție: „*Ardealul al ardelenilor!*“

* * *

Nu vrem să spunem prin rândurile acestea, că partidul național, cu ajutorul competențelor sale, în fruntea cărora strălucește specialitatea constituțională a d-lui Romul Boilă, nu și-ar fi putut alcătui cu oarecari ostenele cerebrale, unul din cele mai democratice „programe” din câte s’au născut vreodată. Mai mult decât atât. Nici măcar nu suferim în această privință de un fetișism al solemnelor făgăduieli codificate; valoarea programelor politice nu stă desigur, atât în cuprinsul lor, cât în posibilitățile și garanțiile de realizare cu care se prezintă în fața opiniei publice. Partidul național a ocolit însă chiar această formalitate inofensivă, de teamă ca nu cumva să se scurteze distanța, pe care o dorea egală, între el și celelalte partide. Potrivindu-și atitudinile și gesturile dela un caz la altul, navigând fără o țintă bine hotărâtă pe apele capricioase ale luptelor politice, cei doi șefi ai săi s’au mărginit să dea din când în când un fel de publicitate periodică a intențiilor lor combative, lansând la orice prilej o interminabilă epistolă deschisă adresată unor cetățeni absolut nevinovați, — sub formă de manifeste.

În lipsa unei programatice coloane vertebrale, care să-l susțină în acțiunea sa constructivă, partidul național s’a mulțumit să facă tot timpul o politică de... proclamații către popor.

Ultimul manifest, de care ne-am ocupat în primele numere ale revistei noastre, a fost acela, prin care dnii Iuliu Maniu și Alexandru Vaida anunțau Europei (cu girul d-lui Sever Dan) că nu vor lua parte la încoronarea dela Alba-Iulia. Acești fruntași ai noștri au prins atunci prilejul pentru a dovedi încă odată nu numai că nu sunt pregătiți a face față trecătoarelor exigențe politice ale momentului, dar că înțeleg să coboare în mijlocul nostru inoportunele umbre ale unei lumi demult îngropate. Justificând înăcrita lor supărare cu argumentații mucegăite, scoase din teoriile constituționale ridicate odinioară în Ungaria împrejurul coroanei sfântului Ștefan, ei se prezentau în adevărata lor lumină de întârziți cari cu greu se vor adapta marilor realități prezente. Din frazele încălcite ale acestui trist document de miopie politică, se desprindea destul de limpede concepția ciudată, că abținerea dela sărbătoarea încoronării celui dintâi rege al României, nu era actul de strategie politică al unui partid, ci un gest de protestare colectivă, față de Suveran, al unei provincii întregi. Impresia a fost, după cum se știe, dezastroasă, și efectul căutat n’a fost atins. Lumea de aci a dat la o parte obositoarea proză, și a înconjurat măreața sărbătoare cu toată însuflețirea pe care o stârnesc ceasurile mari din istoria unui popor.

* * *

Astăzi, în preajma debaterilor asupra Constituției, *Patria* din Cluj ne aduce în dar, un nou manifest. De data aceasta însă, alături de nume cunoscute nouă de mai înainte, se așează și acela al d-lui Toma Ionescu — recentul vice-președinte al partidului. — al cărui rost este desigur să dea o garanție de adevăr și o deosebită

vigoare pasajelor în cari se vorbește de martirul închisorilor dela Vaș, Cluj și Seghedin. Căci, *partidul național român*, atât cât a mai rămas în Ardeal, și cu cât s'a mai adăugat din vechiul Regat, nu uită să vorbească din nou „de luptele sale milenare... cari au durat 75 ani” și încearcă încă odată să se pună la adăpostul trecutului, care e al *altora* pentru a stârni compătimirea cetățenilor față de nenorocirile prezentului, cari sunt numai *ale sale*.

Tabloul care ni se înfățișează, e dealtfel dintre cele mai pesimiste: „toate ramurile administrației sunt dezorganizate, epidemiile au reapărut și cresc din pricina necurăteniei, provinciile unite cu Patria noastră sunt nedreptățite în interesele lor economice, iar armata, până și armata, tânjește fără echipament și fără hrană, soldații umblă desculți, iar ofițerii n'au pe ce tunică să-și poarte decorațiile războiului...” Fără îndoială situația e îngrijitoare, — o recunoaștem. Guvernul actual, instalat la cârma țării cu reputația pe care singur și-a plăsmuit-o, a unei priceperi și a unei experiențe deosebite în trebile publice, n'a reușit să găsească leacurile așteptate pentru o normalizare a vieții de stat. O decepție adâncă a cuprins chiar pe cei mai naivi, cari începuseră să creadă în basmul competențelor... Privirile tuturor se îndreaptă acum spre o soluție salvatoare.

Ar trebui să credem că mântuirea noastră a tuturor s'a refugiat definitiv în manifestul partidului național, care a descoperit o soluție miraculoasă pentru tămăduirea tuturor mizeriilor de cari suferim. A fost nevoie, după cum puteși să vă închipuiți, de o mare trudă, s'au pus în joc mari eforturi intelectuale și s'au cheltuit stăruitoare studii de bibliotecă, dar în sfârșit scopul a fost atins. Astăzi, toată suflarea românească știe că problema a fost deslegată. D. Iuliu Maniu vindecă orice boală, în mod radical și în timpul cel mai scurt, cu ingenioasa și simpla sa descoperire: *naționalism fără șovinism, democrație curată, dreptate socială și solidaritate națională*. E un panaceu universal, mai irezistibil decât un locotenent și mai infailibil, decât un Pontifice... Iată:

Nu merg trenurile? Li se aplică imediat „naționalismul fără șovinism“...

E scăzută valuta? Trimitem repede „democrația“ la curățat.

S'a scumpit viața? Aducem „dreptatea socială“ pe piață și prețurile se vor iefteni ca prin farmec.

Nu sunt îndestulătoare salariile funcționarilor? Le mai acordăm, drept spor, puțină „solidaritate națională“, și chestiunea s'a aranjat...

* * *

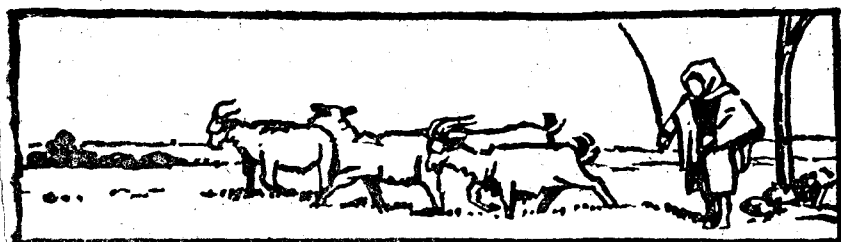
Lăsând gluma la o parte, — (deși lectura încântătoarelor afișe ne produce o vie senzație umoristică) — „poporul român“ către care se adresează genialii noștri adversari, trebuie să se simtă foarte ușurat, luând cunoștință, după elegiaca înșirare a răcilelor cari îl mistuie, despre această „doctrină“, înfățișată în linii atât de simple și de seducătoare.

Recunoaștem deci, și noi, că nu ne mai simțim îndreptățiți să cerem acestor binefăcători ai neamului o banală și inutilă mărturisire programatică. Precizările sunt chiar primejdioase, cu deosebire atunci când se străduiesc să îmbrățișeze o epocă mai îndelungată. Cine știe ce se poate întâmpla mâine? În vremurile nestatornice prin care trecem, nimic nu e mai nimerit, decât o formulă vagă, în care să poată încăpea oricine: și conservatorii, și țărăniștii, și democrații și, mai la urmă urmelor, chiar socialiștii. Căci, cine nu se declară astăzi pentru *dreptatea socială*, și cine respinge *solidaritatea națională*, mai ales dacă e... *fără șovinism*? Antreprenorii hotărârilor dela Alba-Iulia sunt deci gata și astăzi, după cum singuri o mărturisesc, pentru orice tovarășie. Ei pun o singură condiție: Ardealul să fie numai al Ardelenilor, — al Ardelenilor dela *Blank*, dela *Ganz* și dela *Renner*.

Restul, se aranjează repede: un program de guvernământ se găsește oricând, confecționat gata, pentru uzul partidelor de orice sex, de orice vârstă și de orice mărime... Și până atunci, dacă e nevoie, se mai poate lansa oricând, încă un „manifest!“

ALEXANDRU A. HODOȘ

Propaganda sectară

— O primejdie politică pentru stat —

Una dintre multele primejdii cari au amenințat cu o stăruință dărză temeliile existenței noastre naționale a fost propaganda sectarismului religios. Propaganda aceasta zămislită în țara ungurească pe la 1861 și-a împlântat răsadul și în sânul poporului românesc. Până ieri-alaltăieri sectarii aceștia duceau o viață obscură și ascunsă deoarece guvernele ungurești le puneau stavile hotărâte, până când li s'a atras atenția asupra serviciului ce-l poate oferi sectarismul pentru desnaționalizarea popoarelor nemaghiare din Ungaria. Atunci guvernele ungurești au slobozit frânele, dar au îndrumat și propaganda sectară în albia propagandei politice. Astfel au oprit-o cu desăvârșire în ținuturile curat maghiare dintre Dunăre și Tisa, dar i-au dat frâu liber în ținuturile naționalităților în Ardeal și Bănat și între șvabi și slovaci. Propaganda a fost încredințată centrului din Budapesta al comunității baptiste, care sta sub controlul imediat al guvernului. Oameni bine instruiți, conștienți de misiunea lor de maghiarizare au pornit să șamene sămânța neghinei în cuprinsul neamurilor nemaghiare din Ungaria. Propaganda era sprijinită nu numai de centrul baptist din Budapesta, ajutat de munificența baptiștilor din America, ci de însuși guvernul unguresc. Broșuri, foi volante, gazete și chiar și bani au străbătut până în cele mai ascunse cătune. Pentruca însă sectarismul să nu infecteze în măsură primejdioasă pe unguri, guvernul unguresc n'a dat nici unei secte liberul exercițiu, ci și-a rezervat dreptul de a aproba din caz în caz constituirea comunităților baptiste, pentru cari cerea un anumit număr de membri cu stabilitate în comună, și reclama totdeauna și conspectul credincioșilor. Guvernele ungurești vegheau deci ca sectarismul să nu prindă între unguri, iar propaganda sectară era supravegheată ca să nu depășească limitele intențiilor politice de maghiarizare. În chipul acesta a fost ferit grosul populației maghiare de sectarism, pe când poporul nostru mai ales, n'a putut rezista ispitelor mult promițătoare. În lipsa unei culturi mai avansate se înțelege că valorile sectarismului n'au luat un caracter unitar, ci învățăturile lor

au dat naștere unui haos de curente baptiste, anabaptiste, adventiste, pietiste, comuniste, etc. Astăzi toți sectarii români sunt timbrați cu po-recla „pocăiți” sau „nazareni”.

În hotarele patriei noastre atât de tolerante, propaganda sectară, ajunsă la larg își menține tendința *caracterului politic*, menajată cu o deosebită atenție de irendentismul conlocuitorilor noștri unguri. Oameni obscuri, îmbrăcați în straie ungurești, vorbind o limbă românească pocită, fără nici un act de justificare, cutreeră satele noastre, țin adunări subțochii autorităților și îndeamnă poporul să se rupă de biserică, *să nu mai facă serviciul militar, să nu mai recunoască ordinea de stat și ordinea socială de astăzi.*

Cuibul cangrenei zace în Săcuime. Oameni fruntași ai ungarilor din Săcuime, ei înșiși „nepocăiți” au luat în mână propaganda sectară. Și-au dat seama că și pe calea aceasta au un mijloc sigur de a slăbi temeliele statului nostru prin propagarea unor idei distructive de nesupunere în special față de disciplina militară. Iar propaganda aceasta e organizată până în amănunte, cu șefi cari stau în legătură cu Budapesta și propagandiști ambulanti bine plătiți cunosători ai limbei românești. Siguranța statului poate oferi date precise și edificatoare în privința aceasta.

Principiul fundamental al propagandei este *nerecunoașterea militarismului*. Noțiunea de patrie și stat, tron și rege sunt ficțiuni, sau organe de terorizare și exploatare, instituțiile statului sunt tiranii poporului. Patria e mamă vitregă, care ține poporul în robie, regele un despot, statul un moloh, care înghite tot fără să-ți ofere nici o recompensă pentru jertfele tale. Biserica e o minciună pentru că face rugăciuni pentru asupritorii poporului. Clasele sociale sunt o nelegiuire, care își durează parazitismul pe spatel poporului. Supremul ideal e ștergerea tuturor acestor ordine de stat și sociale și întronarea comunismului, după modelul primilor creștini. Și toate aceste porniri distructive le întemeiază cu multă elocvență pe nenumărate citate din Sf. Scriptură, meșteșugit alese și interpretate cu tendință bine vădită.

Urmarea este că în sufletul poporului, aplicat dela fire spre porniri nelămurite, sămânța prinde rădăcini, iar alimentația continuă ce se urmează, îl face fanatic în noua sa convingere. Și fanaticismul acesta e inerent în special pocăiților români, ca o urmare a modestelor situații culturale. Pocăitul român e cel mai mare dușman a tot ce e românesc, fraternizează cu rușii, cu ungurii, cu bulgarii, cu ovreii, dar urește pe vecinul său român nepocăit. În acest timp însă nu vei găsi un sectar de alt neam, care să și fi uitat de orginea sa națională. Un pocăit ungar e întâi ungar, și apoi sectar.

Conștientă de această slăbiciune românească irendenta maghiară își face propaganda sectară între noi cu bune succese.

Și în fața acestui pericol național, ce face guvernul? Prin ordinul său cel mai proaspăt din 1923 declară liberul exercițiu al baptiștilor, într-o formă atât de vagă și lapidară, încât toate ușile sunt deschise pentru ca propaganda sectară să-și facă mendrele în dragă voie subțochii forma politică.

Înzadar a semnalat armata primejdia amenințătoare pentru stat, înzadar a prezentat Siguranța dovezile clare că sectarismul e unealta menajată de ireidenta maghiară pentru subminarea statului, înzadar au cerut bisericile mână de ajutor de a reglementa vagabondajul sectar, de a se respecta repausul duminical, de a se închide cârciumele în Dumineci, de a se opri târgurile în zile de repaus. Domnul ministru al Cultelor răspunde cu o largă și adorabilă manificență dând ordin prefecturilor și prin acestea tuturor organelor statului să nu oprească pe nimenea în manifestarea liberă a convîngerii sale religioase și în special să nu pună stavilă propagandei sectarismului.

Își va fi zis dl ministru că chestia aceasta e treaba bisericii. Da, în mare parte e datoria bisericilor să pornească contrapropaganda. Se știe însă că preoțimea noastră românească de astăzi e prea puțin pregătită pentru aceasta, iar o pregătire care să garanteze succesul nu se poate face de azi pe mâne, mai ales că preotul român dela sate în lipsa unei dotații corăspunzătoare e nevoit să se îndeletnicească și cu alte ocupații, ca să acopere nevoile creșterii de copii. Pe lângă aceasta tot preotul e razimul tuturor acțiunilor culturale și economice dela sate, și nu ajunge numai cuvântul lui ca să împiedece primejdia, dacă organele statului nu-i vor tinde mâna de ajutor. Căci bisericile străine privesc cu satisfacție la ravagiile ce le face sectarismul în sânul nostru.

În ceace ne privește, am profesat totdeauna o deplină libertate a cultului, și nici prin gând nu ne trece să însemnăm aci un îndemn spre intoleranță. Datoria noastră, a tuturor, este să dăm bisericilor noastre naționale puțința de a se împotrivi numai cu mijloace sufletești față de o mișcare religioasă cu tendința de a înstrăina pe credincioși dela legea lor strămoșească. Nici un act de violență și nici-o acțiune de persecuție nu se poate opune în drumul celor cari se împărtășesc de învățăturile spirituale ale altor credințe.

Dar, nu e mai puțin adevărat, că statul are datoria de a păzi, pe toate tărâmurile de activitate, instituțiile fundamentale care-i asigură liniștea sa organică. În acest înțeles, nu se poate îngădui ca, subț masca unei propagande de sectarism religios, să se dea subț ochii noștri, asaltul îndrăsneț al vrășmașilor integrităței României. Dl ministru al Cultelor ar trebui să se convingă că cea mai mare parte din propagandiștii sectari nu sunt nici „baptiști“, și mai ales nu sunt.. „pocăiți“, și ținând seama de primejdia unui anumit soi de propagandă care trece dincolo de hotarele preocupărilor pur sufletești, să reguleze exercitarea profesiunii suspecte a așa zișilor „misionari“ dușmani statului.

Altfel, libertatea cultului va reuși să acopere, cu o falsă aparență, libertatea unei agitații subversive.

ȘTEFAN JIANU

„Acordul opoziției“

— Intre partidul național și partidul țărănesc, —

Ziarele au avut grije să cresteze pe răbojul lor cotidian „marele eveniment politic“ al săptămânei care a trecut. Partidul național, după un peregrinaj zadarnic pela ușile nesfârșitelor „pertractări“, închizând de data aceasta cercul unui lung ocol împrejurul tuturor celorlalte partide și înfățișându-se numai cu anemicul spor pe care-l reprezintă micul grup al foștilor tachiști, — reușește însfârșit să se întoarcă drept acolo de unde plăcuse acum trei ani, și încheie un acord de opoziție cu partidul țărănesc. Relațiunile între cele două partide, cari au guvernat țara, cu așa de puțin succes în lunile de iarnă ale anului 1920, n’au fost, deatunci încoace dintre cele mai trandafirii. Partidul țărănesc a adresat în dese rânduri tovarășilor săi regăsiți astăzi, foarte transparente imputări de infidelitate, de pildă atunci când aceștia se târguiau asupra unei guvernări comune, cu d-nul Ion I. C. Brătianu, sau atunci când se îmbiau d-lui general Averescu oferind contopirea lor în „partidul național al poporului.“ Dar, toate acestea s’au uitat. Căpeteniile țărăniște au iertat nevinovatele cochetării cu „oligarhia“ ale comitetului de-o sută dela Cluj, au tras cu buretele peste căsătoria de conveniență încheiată cu rămășițele vechiului conservatorism boieresc, — și calculează foarte satisfăcuți, după aritmetica specială a d-lui dr. Lupu, câștigul rezultat din noua împerechere: $1+1=10$ ...

Nu vom încerca să turnăm acum o picătură de venin în mijlocul înduioșătoarei satisfacții, exprimându-ne îndoiala despre sorții de durabilitate a acestei tovrășii care, după ce s’au rupt odată, se înoadă astăzi iar. Nu ne amestecăm în misterele de bucătărie ale acestor amatori de supă încălzită. Sunt anumite dependențe cari, pe noi, nu ne-au interesat niciodată. Dar, de vreme ce „acordul naționalo-țărănist“, — cum i se spune, — se înfățișează pe arena frământărilor publice sub aspectul unei zgomotoase mișcări de opoziție împotriva gu-

vernului, ne facem datoria să examinăm sortii ei de isbândă, și avantajele pe cari le prezintă în lumina intereselor generale.

E dela sine înțeles că astăzi, toate partide politice din țară, cu excepția partidului liberal, sunt de convingerea că actualul regim e definitiv condamnat, și că prăbușirea lui este numai o chestiune de timp. Răsturnarea guvernului prezidat de d-nul Ion I. C. Brătianu, e deci un obiectiv comun și pentru partidul național ca și pentru partidul naționalist-democrat, și pentru partidul țărănesc cași pentru partidul poporului. Această constatare este ea însă suficientă, pentru a da la iveală o formulă de apropiere, — cu toate consecințele cari trec și dincolo de atingerea țelului dorit, — între niște organizații politice atât de felurite în ceea ce privește structura și concepțiile lor? Nici decum. Valoarea unei lupte duse de-avalma, cot la cot, poate fi socotită pe drept cuvânt cu desăvârșire nulă, atâta vreme cât oamenii întovărășiți să dărâme astăzi un guvern rău, nu pot oferi, împreună, garanția că cel pe care-l vor alcătui mâine, nu va fi și mai rău.

Care este cazul alianței dintre partidul național și partidul țărănesc? Sunt la mijloc înrudiri de convingeri? Sunt potriviri de credință? E o identitate de doctrină?

Știm până acum atât, că s'a statornicit între cele două grupări o oarecare unitate a mijloacelor de asalt asupra puterii. D-nii Iuliu Maniu și Alexandru Vaida au adus, ca o reminiscență a Parlamentelor din Budapesta, metoda „obstrucției“, în timp ce d-nii dr. Lupu și Ion Mihalache, oameni politici noi într'o lume care nu și-a uitat toate deprinderile de odinioară, au formulat rețeta „manifestațiilor de stradă“. Prin urmare. încă odată: gălăgie, vorbe umflate, scandal și enervare cetățenească. Atât, și nimic mai mult.

Intrebarea pe care și-o pun în clipa aceasta toți oamenii îngrijorați de soarta care atârnă de asupra capetelor noastre, e alta: ce ni se făgăduște dincolo de această sgândărire a unor mizerii pe cari ni le știm cu toții, și ce se poate realiza pentru binele tuturor, după ce învolburarea oratorică se va fi potolit, și după ce valul de manifestați se vor retrage iarăș pe la casele lor? Răspunsul nu e greu de dat. Gândiți-vă numai la distanța care desparte, să zicem, pe d-nul Ion Mihalache de d-nul Mihail Cantacuzino, și judecați care ar putea fi punctul de contact între concepția despre guvernământ a fostului învățător de la Topoloveni și aceea a fiului celui mai mare latifundiar din vechiul Regat, chemați amândoi să îndrume carul statului pe o cale sigură și liniștită, sub privirea energică a unui bărbat hotărât ca d-nul Iuliu Maniu!... Orice iluzie ar fi zadarnică. Nu acest mozaic opoziționist, încheșat din unicul ciment al urei împotriva partidului liberal, poate înfățișa o platformă solidă, unitară și omogenă, pentru o viitoare guvernare; mai ales, că în textul înțelegerii încheiate, cele două grupări aliate n'au uitat să adauge că vor căuta să-și asocieze „și alte partide și grupări“...

Printre aceste „alte partide și grupări“ nu se va înșiră însă și partidul poporului. Acesta a arătat astă-iarnă, în congresul pe care l'a ținut la Sibiu, care este punctul său de vedere față de grelele ne-

cesități pe cari le resimte încă România, întregită în hotarele ei naționale. A luat atunci în cercetare, cu toată seriozitatea, principalele probleme cari cer o grabnică și înțeleaptă deslegare, înțelegând că nimeni nu mai așteaptă dela organizațiile noastre publice decât două lucruri: *soluțiuni de guvernare și posibilitatea de a le înfăptui*. D-nul general Averescu s'a arătat gata, — după cum s'a destăinuit și în paginile acestei reviste, — pentru o acțiune paralelă, alături de celelalte partide de opoziție, pentru înlăturarea actualului regim. Dar, cunoscând prea bine durerosele precedente ale unor guvernări trecute, nu s'a putut gândi nici un moment să strângă împrejurul său, în vederea unei acțiuni comune, elemente politice atât de disparate, încât ele să nu poată oferi niciodată o colaborare constructivă.

Acesta este cazul tovarășiei încheiate între partidul național și partidul țărănesc. D-nul Iuliu Maniu și-a luat asupra-sa acest rol, pe care d-nul general Averescu — oferindu-i-se — l'a refuzat în deplină cunoștiință de cauză. Dar, fostul președinte al Consiliului dirigent, nu se mai gândește demult, să-și aleagă armele de luptă. A crezut, cândva, că scopurile sale pot fi slujite prin abținerea dela încoronarea din Alba-Iulia. Și-a închipuit apoi că își reface atitudinea... regionalistă căutând întâlniri cu Suveranul prin saloanele Capitalei. Astăzi, se întoarce lângă d-nul C. Stere, desfășurând steagul „obstrucției“ și sunând din trâmbița „mișcărilor de stradă“. E ultima carte pe care partidul național, dezorientat și izolat, o mai încearcă încă alături de niște tovarăși abandonaji altădată tocmai pe urma unor adânci nepotriviri de caracter, și cari, la rândul lor, nu și-au putut lămuri intențiile nici cel puțin în cadrul propriului lor partid.

Tovărășia, — cum se vede, — e condamnată la sterilitate, și prin însuș acest fapt, o așteaptă un fatal insucces.

MOISE NICOARĂ

Viața literară

Teatrul românesc de astăzi

— Criza literaturii noastre dramatice —

Știam că sunt critici foarte severi, cari așează teatrul pe treapta cea mai inferioară a genurilor literare; ba, s'au ivit totdeauna înviersunați detractori, cari l'au izgonit cu desăvârșire din marea familie a artei, cași când ar fi fructul rușinos al unei mezalianțe pe care aceasta a încheiat-o cândva cu realitatea... Motive pentru a legitima o astfel de atitudine, s'au găsit destule. Mijloacele de exteriorizare pe cari le folosește poezia dramatică n'ar oferi, adică, suficiente posibilități de înfăptuire a unei cugetări vaste sau a unei linii de pură înfățișare estetică. Tragedia cași drama, comedia de moravuri cași comedia de caracter, se desfășoară atât de repede și cere o transpunere atât de rezumativă a vieții împrejmuitoare încât nu mai e loc și nu mai e răgaz, nici pentru o cultivare a *stilului literar*, nici pentru o tălmăcire a *contemplației artistice*. Personajele se mișcă, vorbesc, și se frământă prin ele înși-le, fără alt intermediu, decât al *actorului*; iar *mediul inconjurător*, — pentru care formidabilul Balzac jertfea zeci de pagini migăloase — e înlocuit prin câteva artificiale decoruri de pânză vopsită. Meșteșugul legat de cadrul, rigid al unor forme tehnice ar trece deci înaintea creațiunii adevărate care nu cunoaște restricții de timp și de spațiu. Iată o jertfă impusă astfel aspectului de eternitate al operei și personalității autorului.

Aceste constatări pot fi îndreptățite poate față de foarte multe mediocre ca piese de teatru, cari stăpânind pentru câteva ceasuri atențiunea spectatorului prins în lanțul agresiv al acțiunii, nu stârnesc nici un interes, și nu trădează nici o valoare literară, îndată de ce se înfățișează desbrăcate de cadrul specific al scenei, sub forma unei cărți ca orcare alta. Dar, obiecțiunile cad neputincioase, în fața marilor documente omenești realizate (chiar în limitele acestui „gen inferior“) de către neîntrecuți interpreți ai pasiunilor omenești și minunații

exploratori ai cazurilor de conștiință, cari au fost *Shakespeare*, *Molière*, *Lessing* sau *Ibsen*. În virtutea aceluiaș geniu creator, de pildă, *Regele Lear* desvăluiește adâncimele unei tragedii familiare tot atât de puternice cași *Moș Goriot*, iar în *Hedda Gabler* nu e mai puțină analiză psihologică decât nu importă în care roman de *Paul Bourget*.

În limitele acestor reflexiuni se pot deci determina vremile de înflorire sau de criză literară, judecând și locul pe care l-a ocupat mișcarea teatrală în ansamblul cultural al epocii. Nu e o simplă întâmplare că veacul lui Ludovic al 14-lea a lăsat ca moștenire posterității operele lui *Racine* sau că perioada germană de *Sturm und Drang* e legată de numele lui *Schiller*. Spiritul fiecărei epoci se poate fixa și în funcțiune de teatrul pe care l'a produs. *Ruy-Blas* nu putea să fie decât rodul școlii romantice. *Țesătorii* sunt oglinda preocupărilor sociale cari caracterizează timpurile moderne. Iar în tânăra noastră literatură fără îndoială că *Scrisoarea pierdută* e proiectarea printr'o prismă satirică a începuturilor burgheziei românești, după cum *Apus de Soare* a fost scris în ajunul triumfului politic al tradițiilor noastre naționale.

* * *

Am putea să ne întrebăm, deci, cari sunt motivele pentru cari asistăm în momentul de față la o stagnare evidentă a mișcării noastre teatrale. Nu vorbesc despre localurile de teatru, despre actori sau despre spectatori. Ceeace mă preocupă, este numai nivelul literaturii dramatice originale, care, nu e nevoie să mai demonstrăm, e foarte coborât. Publicul nostru umple, destul de conștiincios, sălile noastre de spectacol. L'am văzut urmărind, cu o rară înțelegere colectivă, reprezentații îndrăznețe, cari transplantau pe solul nostru (atât de puțin fertil pentru o producție proprie) cele din urmă inovații occidentale în această materie. Dar, literatura noastră dramatică e încă în faza dibuirilor. Teatrul național din București n'a reprezentat în stagiunea aceasta, nicio piesă originală nouă. Dar, absolut niciuna. (În momentul acesta, se anunță cu o pronunțată timiditate apropiata premieră a unei comedii de d-l Liviu Rebreanu). Despre teatrele particulare, nu mai vorbim. D-l Tony Bulandra oscilează între *Kiki* și teatrul plin de probleme al lui Francois de Curel. La *Teatrul Mic*, recoltează succese *Școala Cocotelor* și *Două pamflete*. Aci, subț ochii noștri, *Teatrul Național* din Cluj trece dela *Fetița* la *Punctul negru* și dela *Taifun* la *Hero și Leandro*, răscolind în vechile cartoane ale fratelui său mai mare dela București, pentru a-și înjgheba un repertoriu cât mai variat și cât mai atrăgător. Până și turneele artistice, sprijinite bănește de ministerul Artelor, ocolește cu persistență puținele piese ale autorilor români. D. Petre Sturdza ne-a adus *Scandalul* și *Samson*, d-na Marioara Voiculescu *Messalina* și *Salomea*...

E aceasta o situație firească? Nu sunt în stare scriitorii de astăzi să dea teatrului nostru un aspect indigen? Talentele nu sunt ispitite de gloria bine răsplătită a rampei? Lumea contemporană nu constituie oare un teren de observații destul de atrăgător?

Atâtea întrebări, cari fără indoială se referă la întreaga situație a literaturii noastre, legându-se de ea prin aceleași fire de contact. Dar, pe câtă vreme literatura în general suferă mai mult de pe urma unei crize de orientare, literatura dramatică se resimte de o adevărată criză de producție.

Normală sau nu, aceasta este reala stare de lucruri, explicabilă de-a-bună seamă prin tânjeala care a cuprins după război, toate domeniile de manifestare intelectuală la noi, dar și prin înfățișarea specială a vieții noastre sociale. Oricât ar vrea să cuprindă, teatrul, fragmente individuale de frământare omenească, cadrul său rămâne totdeauna sub influența spiritului vremii, și opera dramatică resfrânge în mod fatal problemele cari frământă sufletul unei națiuni la un moment dat. Așa se lămurește pentru ce dezvoltarea literaturii dramatice e posibilă numai atunci când însăși societatea se cristalizează în forme bine încheiate. Involburarea zilelor de gestațiune a societăților, n'a oferit niciodată un teren prielnic pentru dezvoltarea artei dramatice.

* * *

România de astăzi trece printr'o astfel de perioadă. Viața ei socială e încă turburată. Ochiul scriitorului nu poate deosebi limpede caracteristicile lumii care îl înconjoară. Năvala nouilor veniți, — fie că apare sub forma unei burghezii proaspete, fie că înfățișează sporul teritoriilor alipite țării libere de ieri, — întunecă simțitor câmpul de observație, nu numai al unui teatru de conflicte de idei, dar chiar pe acela al dramei de zbucium interior. Iată pentru ce, teatrul românesc n'a cunoscut, nici ieri și nu cunoaște nici astăzi, o epocă de prosperitate, deși talentele literare nu ne-au lipsit, iar priceperea publicului (cultivată de literatura dramatică străină) a dat dovadă că e gata să îmbrățișeze cu simpatie propria noastră mișcare teatrală.

Aceasta întârzie încă să se arate. Abia, ici și colo, câteva scânteieri. Nu trebuie să ne mirăm. Și, mai ales, să nu aruncăm vina pe umeri nerăspunzători.

Societatea românească își va avea teatrul ei, în ziua când ea însăși se va limpezi în structura ei organică. Să așteptăm...

al. a. h.

GAZETA RIMATĂ

Romanța rușinei

Eu sunt o pudică Mimosă
Crescută 'n lac la Chereteu
Ce dintr'a Blajului nevroză,
Mi-am moștenit parfumul greu.
Indurerata mea poveste,
Dacă doriți să-i știți geneza,
E c'am văzut jără de veste
Un canonic în drum spre Veza.
Dar întâlnirea fu fatală,
Căci nici nu se 'mplini un an,
Și-a fost rușine națională
Și un scandal european...

Ca fulgerul pătrunse știrea
Despre călugărul levent
Și-a fost articol în „Unirea“
Cu tristul meu eveniment.
Clarissimii au prins a zice
Că nu e caz de Conzistoriu,
Că trebui dela Pontifice
Să cerem un Absolutoriu.
Astfel și Curia papală
Află de micul meu roman,
Și-a fost... rușine națională
Și un scandal european.

Povestea mea atunci pătrunse
Din Roma până la Ighiu
Și 'ntreg dosarul meu ajunse
În cancelaria lui Maniu.
De-atunci, de câte ori Ghiulukă

Avea motiv de indignare,
Vedeai cum furia-l apucă
Și proclamă cu voce tare,
Energic, fără de șială,
In forul metropolitan:
— „E o rușine națională
„Și un scandal european!“

La birt, de nu-i plăcea friptura,
Sau chelnerii nu-l salutau,
De-l zguduia pe drum trăsura
Sau dacă ghetele-l strângeau
De nu-i prea reușea discursul,
Sau dacă se răcea cafeaua
De-și micșora coroana cursul
Sau dacă-l supăra măseaua, —
Aceașă vorbă mașinală
Tot revenea ca un ciocan:
— „E o rușine națională,
„Și un scandal european!“

Deunăzi, la București
Un domn s'a cam obrâșnicit
Pe când treceam prin Văcărești,
Și, indignată, l'am cârpit,
Dar el se plânse la gazete
Că eu am fost... antisemită
Iar Rosenthal dreptate-i dete...
Și-acum, o presă „anumită“
Furioasă, țipă 'n Capitală
Că dacă dai în Honigman, —
— „E o rușine națională
„Și un scandal european...“

MIMOSA PUDICA BLASIENSIS
din flora Târnavelor

INSEMNAȚI

„**Naționalizarea**“. — E un subiect asupra căruia am mai avut prilejul să spunem și altădată câteva cuvinte, ridicând în treacăt colțul unui vâl de minciună și făgăduind o revenire mai insistentă. Articolul publicat în acest număr: „*Farsa naționalizării*“ este începutul unei necesare anchete pe care o vom continua-o pentru a lămuri rolul unor anumiți factori politici într-o chestiune care trebuie privită puțin și prin prisma intereselor țării, nu numai prin aceea a beneficiilor personale.

Trebuie să spunem că noi vedem până la un punct în fiecare întreprindere industrială ori comercială, o citadelă de cultură și de civilizație. Nimic mai firesc deci, decât să cerem dreptul ca și pe acest teren de activitate să căutăm a salva interesele permanente ale statului românesc, înlăturând orice piedecă din drumul dezvoltării normale a energiilor noastre naționale. Socotim cu alte cuvinte drept foarte normală, o politică de valorificare a capitalului românesc, și în măsura în care e nevoie de o intervenție din afară, o colaborare economică a capitalului națiunilor amice, cu scopul de a nu lăsa isvoarele noastre de bogăție, pe seama capitalului dușman.

Două lucruri nu putem însă tolera, nici până atunci. În primul rând, nu este admisibil, de pildă, ca întreprinderi străine din Ardeal, cu scopuri

negustorești, să se facă interpretul unei mișcări politice naționale maghiare, mai ales atunci când nici un special impuls național nu-și găsește o justificare. Este cazul fabricii *Renner*, care, susținând ziarul *Keleti Ujság*, pune astfel la dispozițiunea baronului Bánffy Ferencz, și a altora, o tribună dela care aceștia pot să vorbească în numele ostilității de rasă a maghiarismului din Ardeal. În sfârșit nu se poate concepe cum un fruntaș politic român, — fostul prim-ministru al țării — primește asupra sa rolul acesta de întreținut al capitalului dușman, slujind de paravan românesc unei întreprinderi cere servește și scopuri politice atât de nelămurite.

Noi vom reveni, arătând și alte cazuri asemănătoare, lăsând ca opinia publică să tragă concluziile.

Problema maghiară. — Intervenția noastră în discuția începută asupra problemei minorităților a avut drept urmare maghiarii ardeleni, prin organele lor de publicitate, se ocupă de propria lor soartă. Noi urmărim cu liniște și cu obiectivitate toate aceste comentarii, rămânând ca la urmă, să ne spunem părerea noastră sinceră despre tot ceea ce s'a scris în această chestiune. Nu face nimic, dacă până atunci, un domn baron foarte grăbit, Bánffy Ferencz, își spune deasemeni

păreră sa întemeindu-se dela început în obiecțiunile pe cari le face, pe ipoteze false și ireale. Suntem convingși că d'nsă n'a găsit un traducător onest al articolelor din *Țara Noastră*, referitoare la problema maghiară, pentru că numai în acest chip a putut să susție niște învinuiri cari nu ne privesc, lăsând să se înțeleagă dela început absoluta lipsă de credit cu care sunt privite toate actele noastre. Să nădăjduim că opiniile dlui Bánffy. Ferencz în ceea ce ne privește se vor schimba, dacă nu în alt chip, cel puțin în urma atitudinii de bună voință ce am manifestat totdeauna față de poporul muncitor maghiar, pe care îl vom ocroti, chiar în contra baronilor.

În ori ce caz, declarăm aci că, făcând aceste constatări nu suntem călăuziți față de familia Bánffy, de nici unul din resentimentele legitime ale atitudinilor din trecut. Capitolul urei, pentru noi, e încheiat demult.

D. Sever Bocu desminte. — Ne-am obișnuit de mult să acoperim de oarecare indulgență actele adversarilor noștri. Potrivit acestei atitudini de evanghelică iertare, nu vom încerca să deschidem o discuție cu d. Sever Bocu, cum s'ar zice „șeful partidului național în Banat și finiturile arădane”. Deocamdată însemnăm numai atât, pentru adevărul istoric, că d. Bocu, după cum ne spune *Patria* și gazetele închiriate dela București, s'a grăbit să treacă pe la Timișoara ca în fața partizanilor săi de-acolo, în cadrul cuvenitelor ironii de circumstanță, „să desminte anumite declarații ale dlui Octavian Goga”. D. Bocu susține că aceste *rectificări* le face în numele bunului simț. După cât se pare, partizanii au rămas cu toții convingși. Sunt fericiți și dâșii și d. Bocu...

Ni se comunică însă, că după întrunire, toți cei de față au expediat

cu acest prilej telegrame omagiale dlor Vaida, Maniu, Goldiș, Marșeu, și tuturor amicilor personali ai dlui Sever Bocu, de pe vremea *Tribunei* dela Arad. După actul de recunoștință la adresa dlui Octavian Goga, nu mai rămânea altceva de făcut. Telegramele au fost iscălite întâi de Bunul simț, și apoi, imediat de d. Sever Bocu...

Competență literară. — Cunoșteam până acum pe d. Sever Dan numai subț înfățișarea unui redutabil specialist în materie financiară. Fostul plenipotențiar al Consiliului dirigent pe lângă ministerul de Finanțe din București, și făcuse la vremea sa o reputație bine stabilită, cu avantajosul târg de coroane pe care-l făcea, în profitul său și pe spinarea statului, schimbând mari sume de bani, pe cursul fenomenal de un leu, coroana... (Ceilalți muritori primeau, pe piață, tocmai vre-o 35 bani pentru fiecare coroană.) L'am surprins mai târziu, pe acelaș d. Sever Dan în flagrant delict de specialitate militară; ilustrul fruntaș dela Mociu, este într'adevăr autorul celebrului articol apărut în *Patria*, prin care Europa era încunoștințată că soldații ardeleni nu vor lupta, pentru apărarea granițelor, decât chemați de d. Iulju Maniu.

Iată cum, că secretarul-general al partidului național râvnește să-și câștige și o nouă competență răspunzând la anchete artistice, pronunțând sentințe definitive în domeniul literaturii și afișând o deplină familiarizare cu problemele culturale. Pentru d. Sever Dan, chestiunea e foarte simplă: n'avem literatură națională, pentru că... nu există o rasă românească. Cetiți, deci, — și vă cruciți:

„Nu există încă o rasă românească. Rasa istorică este în dispariție. Rasa cea nouă este în plin proces de formațiune. Când se va termina acest

proces, vom avea și o artă națională la înălțimea vremii. Căci, din nefericire, arta — (și literatura) — nu este un factor al evoluției, un generator de energie, în procesul de plămădire al unei rase, care face uriașe eforturi de a deveni o națiune, — ci se mărginește la rolul unui punct, la sfârșitul unei propoziții.“

Hotărât lucru, d. Sever Dan care manevra atât de bine coroanele, a aduce din condei destul de prost. E firesc lucru: prea a redactat multe manifeste de-ale partidului național!

Turneele artistice. Am asistat, deunăzi, întâmplător, la o reprezentație dată la Teatrul național din Cluj, de către „compania dramatică Marioara Voiculescu“, și trebuie să mărturisim fără nicio reticență, că rar ni s'a dat prilejul să fim de față la un masacru mai tragic săvârșit pe spatele unei piese de teatru merituose cum este *Patima roșie* a d-lui Mihail Sorbul. Pentru ca să vorbim în terminologia personajilor d-lui Sorbul, am avut impresia că d-na Marioara Voiculescu și-a recrutat tovarășii săi de turneu aruncând „șbilțul“ în cele mai obscure colțuri ale cabotinajului bucureștean. Evident, n'am fi relevat această exhibiție de bieți actori mediocri, cu desăvârșire turtiți de greutatea rolurilor, dacă n'am afla acum, ulterior, că pentru această degradare a artei, guvernul a acordat rotunda subvenție de 400 mii lei...

Nepriceperea d-lui Constantin Banu nu ne mai poate rezerva, se înțelege, nicio surpriză. Suntem demult edificați asupra chipului cum înțelege să-și îndeplinească directorul *Flacărei* rolul său de conducător pasager al departamentului Cultelor și Artelor. Nu-i facem prin urmare, nicio imputare. Însemnăm totuși aici, că banii cari s'au acordat pentru dansurile lascive ale Salomeei și urletele isterice ale Mesalinei, nu s'au mai găsit pentru proiectatele șezători ale scriitorilor români, cari așteaptă și acum fondurile promise pentru a cutreera orașele Ardealului. O simplă antiteză de politică culturală.

Ischias... Este cea mai proaspătă boală care a năpădit, în mod brusc, asupra partidului național din Ardeal. Pe birourile Camerei s'a strâns în ultimul timp un maldăr întreg de petiții și de certificate medicale ale deputaților din „comitetul de-o sută“, cari povestesc toate, despre grozava epidemie. Un consiliu sanitar s'a strâns la București să cerceteze cauzele acestei mari nenorociri naționale, din pricina căreia toți partizanii politici ai d-lui Iuliu Maniu sunt siliți să ceară concedii peste concedii. O, ischiasul este o maladie foarte neplăcută. Efectul e fulgerător: pacientul zace imobil, țintuit pe loc de cruda suferință.

Tocmai acum când partidul național avea nevoie de mai multă... libertate de mișcare!